

9. Марков Л. Л. Шляхами української писемності: веб-квест, 2017.
URL: https://drive.google.com/file/d/1ofcxOI4mF8RrgWRJ7hPz7h7_IIIcyxUI/view.
10. Гровська Л. Г., Рожок І. Л., Сукач Н. В., Степаницька С. С. Веб-квест на уроках української мови та літератури як засіб активізації навчальної діяльності учнів: авторський посібник.
URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/45861/
11. Інструкція щодо проходження веб-квесту.
URL: https://docs.google.com/document/d/1-F64Jtzl_RYBI2Jaddll-TM11wEmx5A2kcdgqXcaHDk/edit?hl=en_US
12. Устінова Н. О. Народнознавчий аспект повісті «Земля».
URL: <https://sites.google.com/site/mijurokliteraturi/home/veb-kvest-z-ukraienskoie-literaturi/narodoznavcijasppektpovistizemla>.

КРИЗИ ФАХОВОГО НАВЧАННЯ ЯК ЧАСТИНА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Гутиря М. О.

аспірантка кафедри психології

Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Процес самоактуалізації для кожної особистості з метою продуктивного використання власного професійного потенціалу може проходити по-різному. Залежн від віку, статі, фізичних можливостей, індивідуальних навичок, вмінь, мотивації досягнення успіху чи уникнення невдач, рівня саморефлексії та визначених цілей, орієнтиру на життєві цінності особистості процес професійної самоактуалізації стає особливим для кожної людини [4, с. 162–163]. Це робить даний феномен досить складним для вивчення та узагальнення. Міркуючи про те, що може бути достатньо сталим предиктором на різних етапах професійної самоактуалізації, ми приходим до поняття нормативної кризи, що дозволяє виокремити характерні взаємозв'язки фактори впливу одного феномену на інший.

Сучасні дослідники, вивчаючи феномен професійної самоактуалізації, зазвичай більше розглядають різність підходів до інтерпретації поняття. Так, наприклад, Шутьк Д.О., Старінська Н.В., Рутіна Ю. В. розмежовує 3 основні підходи до вивчення професійної самоактуалізації: суб'єктно-діяльнісний (де діяльність виступає тим фактором, що зумовлює реалізацію життєвого потенціалу особистості),

особистісно-розвиваючий (де саме особливості особистості є головним фактором впливу на професійну самоактуалізацію) та акмеологічний (де основним напрямом виступає досягнення професійного акме шляхом симбіозу самоактуалізації та самотрансценденції) [8; 6; 5]. Загалом вченими досить широк вивчені нормативні кризи, а також виокремлені професійні кризи. Серед останніх окреме місце займають кризи на стадії професійної підготовки. Так Симанюк Е.Е. виділяє кризу очікування (зіткнення очікувань першокурсників з реальним навчальним процесом), кризу ревізії і корекції професійного вибору на 3 курсі та кризу працевлаштування на 5 курсі [7, с. 3]. Столярчук О.А. виділяє схожі професійні кризи студентського віку, а саме: кризу адаптації (1 курс), кризу апробації (3 курс) та кризу фахової готовності (випускний курс) [6].

Проте, не дивлячись на досить змістовне викладення вченими феноменів професійної самоактуалізації та криз професійної підготовки, проблема взаємозв'язку цих феноменів є ще не дослідженою. Особлив наша увага прикута до кризи фахової готовності і її впливу на професійну самоактуалізацію студента. Адже проживши дану нормативну кризу студент зіштовхується з першим професійним досвідом, і успіх цього досвіду залежить в тому числі й від успішності вирішення кризи випускного курсу.

Метою статті є розглянути та проаналізувати поняття кризи фахової готовності як частини професійної самоактуалізації особистості, підготувати теоретичне обґрунтування для подальшого емпіричного дослідження зв'язку професійної самоактуалізації та кризи фахової готовності.

Студентський вік – це важливий період для особистості під час якого перебудовується внутрішній світ та свідомість, еволюціонують властивості особистості, психічні процеси. Крім того, спостерігається формування навичок навчально-професіональної діяльності, інтенсивний інтелектуальний розвиток, розвиток аналітичного мислення та саморефлексії. Таким змінам сприяють умови навчального процесу у ЗВО, що так чи інакше зіштовхують студента з проживанням нормативних криз професійної підготовки. На думку Е.Е. Симанюк можна виділити окремі зверхнормативні (екстраординарні) кризи, що супроводжуються відчуттям «не моя професія» чи «невезіння» у професійній діяльності [7]. В результаті, людина не може нути важливих відчуттів пов'язаних з професійною діяльністю, наприклад, професійної інтуїції, бо має сумніви у власній компетентності. Відчуття емоційного виснаження від діяльності також є одним з показників такої кризи. Автор відзначає, що такі кризи можна назвати кризами професійної самоактуалізації особистості [2]. На нашу думку, у студентському віці такі відчуття доволі част можуть збігатися з проходженням нормативних криз. Наприклад, відчуття фрустрованості професійних потреб студентів чи зростання тривоги під час проходження практики. Таким чином,

розуміємо, що дані кризи пов'язані з розвитком професійної самоактуалізації студента. Чи можливий розвиток професійної самоактуалізації без проживання нормативних криз професійної підготовки. Муть, ні. Адже здобутки, що отримує студент проходячи кризи, необхідні для подальшого просування в обраній професії та здобуття, наприклад, професійного акме, що є основою професійної самоактуалізації в акмеологічному підході. Спираючись на критерії професійного розвитку майбутніх дефектологів, ми вважаємо їх цінною опорою для проходження нормативних криз професійної підготовки. А саме: когнітивно-креативний, мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний, особистісно-рефлексивний критерії, що, у свою чергу, мають чіткі показники й дають змогу оцінити професійну підготовку майбутнього фахівця [1, с. 85].

Отже, кризи фахового навчання (адаптації, апробації, фахової готовності) можуть розглядатися як частина розвитку професійної самоактуалізації особистості. Здобутки після вдалого проходження нормативних криз студентського віку є необхідною умовою для професійної самоактуалізації. Надалі планується проведення емпіричного дослідження взаємозв'язку кризи фахової готовності та виокремлення психологічних чинників професійної самоактуалізації студентів.

Література:

1. Кононова М.М. Критерії та показники професійного розвитку майбутніх фахівців спеціальної освіти. *Педагогічні науки*. 2019. № 73. С. 83–87
2. Мосійчук В. В. Нормативна криза фахової готовності: психологічні особливості переживання. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*. 2019. № 25. URL: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2014-25.%p>
3. Рутіна Ю. В. Професійна самоактуалізація особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2012. Т. 1. №45. С. 66–71. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v1/i45/13.pdf>
4. Самаль Е.В. Психологическая структура профессиональной самоактуализации личности. *Ярославский педагогический вестник. Психолого-педагогические науки*. 2013. Т. 2. № 2. С. 165–170. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskaya-struktura-professionalnoy-samoaktualizatsii-lichnosti>
5. Старинська Н.В. Особливості самоактуалізації майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : монографія. Київ, 2015. 178 с.

6. Столярчук О.А. Формування конструктивної стратегії переживання кризи фахової готовності майбутніми учителями. *Вісник психології і соціальної педагогіки. Збірник наук. праць*. 2011. № 6.
7. Сыманюк Э.Э. Психология профессиональн обусловленных кризисов. Воронеж: Издательств НПО «МОДЭК», 2004. – 320 с.
8. Шутьк Д.О. Теоретичні підходи до вивчення проблеми професійної самоактуалізації особистості. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2014. № 24. С. 752–762.

ВИХОВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ ДЕФІНІЦІ ПОНЯТЬ

Десятник К. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Вілігурська Я. В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету педагогічної освіти та соціальної роботи
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасні діти перебувають в умовах наростання кризових явищ суспільства: війна на сході України, боротьба з пандемією, недостатня участь батьків у житті дитини, домінування комунікації в соціальних мережах надо живим міжособистісним спілкуванням, необмежений доступ до інформації різної якості тощо. Тому все більшої актуальності набуває проблема духовно-морального становлення особистості школяра, формування системи цінностей, ідеалів, переконань, поглядів, настанов.

Духовні цінності людства здатні інтегрувати суспільство, впливати на глобалізаційні виклики, зокрема кризи людських відносин. Такі загальнолюдські цінності, як: гуманізм, свобода, гідність, справедливність, примирення, збереження природи, любов до ближнього, добро, істина, краса мають стати домінантою виховного процесу в сучасній школі.